

Az önkormányzatok és a megváltozott állami szerep Szabó Gellért hozzászólása (*Állam, Közszolgálat, Önkormányzatok – 2017. május 5.*)

Tisztelt Hallgatóság!

A konferencia címében lévő fogalmak közül kettőt a harmadik köti össze. Vagyis úgy az Állam, mint az Önkormányzatok a magyarországi polgárok összességét jelenti, és mindkét szervezet létének, ténykedésének célja a közszolgálat (a közjó szolgálata), címzettje a polgár.

Az előadók közül többen is említették a 2010-től megváltozott állami szerepvállalást. A magunk mögött hagyott években megtörtént, amit akkor, az országgyűlési választások után nem sokkal egyik parlamenti képviselő úgy összegzett egy polgármesteri tanácskozáson, hogy „az elmúlt nyolc évet végre magunk mögött hagyhatjuk, és megindulhatnak a változások, melyeknek az életünk minden területére ki kell terjedniük”. Azóta valóban sok minden megváltozott: némely dolgok jobbra, némelyek csak mássá váltak.

Kétségtelenül jól hangzik a Jó Állam, mint elérendő cél a médiában, ám nagy baj, ha ezt bárki máris megvalósult tényként tekinti.

Az új állami szerep legfontosabb jellemzője talán az, hogy meglévő és új állami intézmények nagy jelentőségű és számosságú területeken nemcsak szabályozó funkcióban, hanem feladatellátóként jelentek meg. A területi közigazgatás átalakításával, azon belül is a járások létrehozásával úgymond „az Állam lába immár a polgárig ér”.

Történt mindez annak a hangoztatott vezérelvnek a megvalósításaként, hogy az állami és a helyi közigazgatás váljon szét. Az Állam végezze az államigazgatási feladatokat saját szervezetei-intézményei és apparátusa szolgálatba állításával, az önkormányzatok pedig ezentúl csak a helyi ügyeket lássák el. Ennek a koncepciónak a megvalósításában csak annyi volt a bökkenő, hogy egy feladat/hatáskör (közszolgálat) állami, vagy helyi üggyé minősítése nem két egyenrangú fél egyezkedése, a közjó érdekében történt együttműködése során dőlt el, hanem az Állam, mint hatalom döntött. Döntött arról, hogy átvállalja(!) korábbi önkormányzati hatáskörök gyakorlását, feladatok ellátását.

Az Állam szervezetétől persze a hatalmi szerep nem vitatható el, sőt nagyon is lényegi tényezője ez a közügyek hatékony igazgatásának, a közrend fenntartásának.

A mögöttünk hagyott 7 esztendő azonban falusi szemmel úgy summázható, hogy az Állam lába éppen a virágos kertünk ágyásaiban ért földet, és inkább tiport, semmint a segítségét éreznénk. Mindezért azonban kár volna az Államot, az Államunkat hibáztatnunk. Nem okolható az semmiért. Amint az önkormányzatok sem kárhoztathatóak semmiképp. A reformdöntéseket és folyamatokat ugyanis nem az Állam hozta és indította el, hanem a nevében fellépő egyes emberek, és ugyanez áll az önkormányzatokra is. A felelősség csak az

egyén szintjén értelmezhető és kérhető számon.

Egy jellemző példa kapcsán vetődött fel az imént, hogy az Unió is szóvá tette már az állami beszerzéseink túlárazását, melynek okát jó volna felderíteni. Mitől kerül a kisboltban 3.700 forintért megvásárolható festékpátron állami közbeszerzéssel 5.400 forintba?

Csak szerény kísérletet teszek a kérdés megválaszolására.

A dolog nyitját az emberi gyarlóságban látom.

Az államigazgatás és helyi igazgatás szétválasztása, az Állam feladatellátása azzal járt együtt, hogy állami és helyi tisztviselők földrajzilag egymáshoz ugyan nagyon közel kerültek (számos helyen ugyanazon épületbe), azonban a két szféra képviselői/alkalmazottai között ez a lépés a bizalmi rés jelentős növekedését okozta egyúttal.

Úgy érezzük, hogy az Állam az intim szféránkba hatolt, és zavarja a komfortérzetünket.

A földrajzi közelség egyfajta lelepleződést is magával hozott. Az államszervezet működését, a gazdaságos üzem nagyság jó gazda szemével vizsgált gyakorlati mibenlétét, a hatalmi hierarchia nyújtotta biztonságot és kiszolgáltatottságot egészen közletről tapasztalhatjuk. Úgy tűnik, az Állam a szolgáltató/szolgáltató szerepet a hatalom zubbonyát magán hagyva próbálja betölteni. Ez okozza a bizalmatlanság fokozódását, ez van a háttérben a pazarló (igaz jogszerű) beszerzéseknek, hiszen a hatalom nevében színre lépők esetében sokszorosára nő az emberi gyarlóság, mint kockázati tényező, és ezzel arányos az esetleg okozott kár is a Jó Állam ideálján. Nehezen fér

ugyanis össze a hatalom megtestesítése az esendőség belátásával ugyanabban az emberben.

Elképesztő összegekről hallottunk a vidékfejlesztési források felhasználása kapcsán. Nem volna ezzel sem baj, ha a közjóért fáradozó állami/önkormányzati szolgálaként használnánk fel, elszámolással pedig a fogyasztó, az Ügyfél felé tartoznánk. Az uniós pénzekkel azonban a mindenkori Támogató felé kell elszámolnunk, amely egyben az állam képviselője is, ha pedig ott jóváhagyják, ezzel rendben lévővé, helyessé is válik minden pénzköltés. A számla a formai és tartalmi követelményeknek megfelel ugyan, ám többnyire elvész az az érték, amivel a helyi közösség áldozatvállalása, a siker közös akarása éppen a legfontosabb elemként adódhatna hozzá a létrejövő beruházásokhoz. Falusi-kisvárosi vállalkozókra szabott, munkahelyek ezreit biztosító tartós programokra lenne szükség vidékeink valós fejlesztéséhez, nem állami megaberuházásokra.

A hazai közszolgáltatásban dolgozó humántőke helyzetéről szólva egyre sürgetőbbnek érzem a szakmai és politikai baklövések sorozata miatti bizalomvesztésre visszavezethető kiégés elkerülésének, egyre több szakterületen annak kezelésének feladatát. Ez azért is kritikus tényező, mivel – amint az egyik dián láthattuk – nemzetközi összevetésben nálunk igen magas a 40 év alattiak aránya. Kikre számíthatunk 10-15 év múlva a köz szolgáltatásban, ha a harmincas éveikben most járók jelentős részén a kiégés jelei látszanak, vagy válnak ennek megelőzésére pályaelhagyóvá?

Ennek jegyében mondom, nem vagyok hajlandó beállni az ASP rendszert kárhóztatók sorába. Még akkor sem, ha tudom, számos falusi hivatal emiatt vesztette el a pénzügyeseit, és sok kincstári és minisztériumi alkalmazott kínlódik, ég ki a káoszban.

Az országos kiterjesztés első ütemébe ez évtől bevont 1650 kisebb település annak ellenére tekinthető kísérleti nyúlnak, hogy előtte több mint egy éven át 99 település már utat tört előttünk. A kormányzati egyeztetéseken a nagyobb településeket tömörítő érdekszövetségek képviselőin egyre inkább érződik a kifejezett félelem a náluk történő majdani bevezetés miatt, mivel a könyvelő pénzügyesektől elismerő véleménnyel nem találkoztunk még.

Abban bizonyos vagyok, hogy emberek alkotta rossz rendszereket emberek jóvá is tudnak tenni. Akár ugyanazok, akik alkották. Semmi nem kell ehhez, csak a rendszer emberléptékűre szabását megrendelni a hozzáértőktől. Mikor adják ki végre ezt a megrendelést akár egy jogszabály-módosítás formájában azok, akik megtehetik? Vajon az Állam nem engedi? Esetleg az önkormányzatok annak szakmai-használati kiválósága ellenére pusztán daczból kárhóztatják a gazdálkodási szakrendszert és akarnak ellenállni az Állam jó szándékának? Nemde itt is egyének gyarló ambíciói állnak a háttérben?

Bármennyire tűnik is alaptalannak, én mégis biztos vagyok a vidéki, vagyis a kisebb települési közösségek távlati sikerében, ami az Országunk sikerét is jelenti. Hiába születnek exkluzív szerződések a Kormány és a modern nagyvárosok képviselői között, a Hazában

a nemzet gerincét mindig a Vidék-Magyarország adta, s adja ma is. Annak ellenére, hogy úgy érezzük, erős ellen-szélben kell hajóznunk. A nemzet sikerére ugyanis elsősorban nem jó üzleteken alapszik, hanem egymást becsülő és segítő polgárok áldozatkészségén nyugszik.

Crescit sub pondere palma – mondja a latin közmondás, amit a „teher alatt nő a pálma” magyar megfelelővel fordítottunk. Saját értelmezésem szerint viszont itt nem arról van szó, mintha a pálmának szüksége volna a teherre ahhoz, hogy nőni tudjon. Ellenben, ha súly kerül a pálmára, az ettől nem megáll a növekedésben, hanem éppen megerősödik.

A Gondviselés mellett én ebben hiszek. Mindig lesznek (leszünk), akik nem választási ciklusokban és gyors sikerekben gondolkodva mérik saját, személyes áldozatukat, hanem teszik, ami távlatos jövőre jogosítja az utódainkat is.

A magyarországi falvak-kisvárosok számára ennek a távlatos jövőképnek a megrajzolása nem megy kiváló felkészültségű szakértők nélkül. Mi csak részei vagyunk az Ország egészének, de a részecskék biztonsága nélkül nincs egészség.

De jó lenne, ha a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Önkormányzati Kutatóintézetének szakembereivel közösen értékelhetnénk az eddigi tapasztalatokat, és tehetnénk javaslatot a döntéshozók elé a vidéken szükséges igazításokról! Nem egy párt, vagy a Kormány megrendelésére, hanem a közjó szolgálata és az universitas, vagyis egyetemesség jegyében az egész Ország üdvére. Most még nem késő.